

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. กระมล ทองธรรมชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๕ /๒๕๕๕

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เสนอคำร้องลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า

๑. นายประยุทธ์ มหากิจศิริ ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ตามประกาศลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ประกอบด้วย

๑.๑ ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ประกอบด้วย เงินฝาก ๑ บัญชี จำนวนเงิน ๖๕,๕๑๕,๓๕๕.๗๑ บาท เงินลงทุน เป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ รวมมูลค่า ๔,๕๐๕,๘๓๕,๗๑๐ บาท และยานพาหนะรวม ๓ คัน

๑.๒ ทรัพย์สินของคู่สมรส ประกอบด้วย เงินฝาก ๒ บัญชี จำนวนเงิน ๔๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท เงินลงทุน เป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ รวมมูลค่า ๑,๘๕๐,๐๓๕,๐๘๗.๕๐ บาท และที่ดิน ๑๔ แปลง รวมเนื้อที่ ๖๐ ไร่ ๑ งาน ๗ $\frac{๖}{๑๐}$ ตารางวา

๑.๓ ทรัพย์สินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ประกอบด้วย เงินลงทุน เป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ รวมมูลค่า ๒๒๓,๗๕๐,๑๐๕ บาท

๑.๔ หนี้สินของผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ เป็นหนี้กู้ยืมเงินธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน ๔๐,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

๒. ผู้ร้องดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ แล้ว พบว่า มีรายการทรัพย์สินที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ คือ

๒.๑ ทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง ประกอบด้วย เงินฝาก ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๒๖,๘๘๕,๒๔๐.๕๕ บาท ที่ดิน ๕ แปลง รวมเนื้อที่ ๓๑ ไร่ ๑๐^๔/_{๑๐} ตารางวา และรถยนต์ ๓ คัน

๒.๒ ทรัพย์สินของกลุ่มสมรส ประกอบด้วย เงินฝาก ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๓๕๐,๓๕๘,๕๗๕.๕๘ บาท ที่ดิน ๒๑ แปลง รวมเนื้อที่ ๑๗๒ ไร่ ๑ งาน ๘๕ ตารางวา และบ้านพักอาศัย ๑ หลัง

๒.๓ ทรัพย์สินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ประกอบด้วย เงินฝาก ๑ บัญชี จำนวนเงิน ๒๐๐,๕๘๔.๘๔ บาท และที่ดิน ๒ แปลง รวมเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑ งาน ๕๖ ตารางวา

๓. สำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือที่ ปช ๐๐๐๗/๑๐๖ ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๓ ถึงผู้ถูกร้องเพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง กลุ่มสมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ ซึ่งผู้ถูกร้องมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๓ ชี้แจงข้อเท็จจริงไปยังสำนักงาน ป.ป.ช. สรุปได้ดังนี้

๓.๑ บัญชีเงินฝากของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ รายการ เนื่องจากผู้ถูกร้องมีไว้เพื่อใช้หมุนเวียนในธุรกิจ และไม่ได้เก็บบัญชีไว้ที่ตน อีกทั้งบัญชีดังกล่าวไม่มีการเคลื่อนไหว จึงทำให้ไม่ทราบว่ามียอดคงเหลือในบัญชี ดังนั้น ขณะกรอกบัญชี ฯ ผู้ถูกร้องจึงแสดงแต่ยอดในบัญชีเท่าที่จำได้จริงและเป็นบัญชีที่ผู้ถูกร้องใช้หมุนเวียนในธุรกิจตามปกติของผู้ถูกร้องเท่านั้น

๓.๒ บัญชีเงินฝากของกลุ่มสมรส เนื่องจากกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบถึงบัญชีเงินฝากดังกล่าว เพราะกลุ่มสมรสมีธุรกิจเป็นของตน มีบัญชีเงินฝากไว้เพื่อใช้ในธุรกิจตามปกติ และเก็บเงินบางส่วนเป็นส่วนตัว

๓.๓ บัญชีเงินฝากของบุตร เป็นบัญชีที่กลุ่มสมรสผู้ถูกร้องเปิดบัญชีและไม่แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ

๓.๔ กรณีที่ดิน ๕ แปลง เป็นที่ดินที่ได้มาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำเนินการ และเก็บเอกสารสิทธิไว้หลายแห่ง จึงจำไม่ได้ว่ามีที่ดินดังกล่าว ในขณะที่รวบรวมทรัพย์สินเพื่อแจ้งในบัญชี ฯ ก็ไม่พบเอกสารสิทธิในที่ดินดังกล่าวจึงทำให้ยื่นขาดไป

๓.๕ กรณีที่ดินของกลุ่มสมรสและบุตร กลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินเองทั้งสิ้น ทำให้ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่า กลุ่มสมรส และบุตรมีที่ดิน และผู้ถูกร้องเห็นว่า ทรัพย์สินของกลุ่มสมรสและบุตรมิได้ได้มาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้อง จึงไม่ได้แจ้งไว้ในบัญชี ฯ

๓.๖ กรณีรถยนต์ของผู้ถูกร้อง ๓ คัน เป็นรถยนต์เก่าที่ผู้ถูกร้องใช้ตั้งแต่เริ่มทำธุรกิจ ปัจจุบันไม่ได้ใช้ แต่เก็บไว้เป็นที่ระลึกเท่านั้น จึงลืมนำแจ้งไว้ในบัญชี ฯ

๓.๗ กรณีบ้านพักของกลุ่มสมรส เป็นบ้านพักของกลุ่มสมรสในบัญชี ๑ ใช้เป็นที่ตั้งของบริษัท ที่ทำงานของกลุ่มสมรสไม่ใช่บ้านพัก และกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องก็ได้พักอาศัยอยู่ในสถานทีนั้น เป็นการกรอกรายการผิดพลาด ความจริงกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องพักอยู่บ้านเลขที่ ๕๓/๕๘ ถนนบางนา - ตราด กม. ๑๕ ตำบลบางโคลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๔. ผู้ร้องพิจารณารายการทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง กลุ่มสมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่ตรวจสอบพบเพิ่มเติม ประกอบคำชี้แจงแสดงเหตุผลของผู้ถูกร้อง เห็นว่า รายการเงินฝากและที่ดินของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รายการบ้านพักอาศัย และยานพาหนะของผู้ถูกร้อง เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าหรือจำนวนไม่มากนัก คำชี้แจงต่างๆ รับฟังได้ แต่รายการเงินฝากของผู้ถูกร้องใน ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รายการเงินฝากของกลุ่มสมรสใน ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ รายการที่ดินของผู้ถูกร้อง ๕ แปลง และรายการที่ดินของกลุ่มสมรส ๒๑ แปลง ผู้ร้องมีความเห็นดังนี้

๔.๑ กรณีเงินฝากของผู้ถูกร้อง ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ ผู้ร้องเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากที่แสดงไว้ กับที่ตรวจสอบพบเพิ่มเติม แตกต่างกันเกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนเงินที่แสดงไว้ ทั้งมิใช่เป็นเงินจำนวนเล็กน้อย หากแต่เป็นเงินหลักสิบล้านบาท นอกจากนี้ในบัญชีเงินฝากที่ตรวจสอบพบเพิ่มเติม เป็นบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ๔ บัญชี ซึ่งในการประกอบธุรกิจตามปกติของนักธุรกิจย่อมจะต้องสั่งจ่ายเช็คเบิกถอนเงินจากบัญชีกระแสรายวันเหล่านี้อยู่เสมอ ย่อมต้องทราบดีว่า ผู้ถูกร้องมีบัญชีเงินฝากอื่นๆ นอกเหนือจากที่แสดงรายการไว้ ดังนั้น หากผู้ถูกร้องมีความตั้งใจที่จะแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่โดยถูกต้องตามที่มียู่จริงแล้ว คงจะตรวจไม่พบรายการในบัญชีเงินฝากเพิ่มมากขึ้น

๔.๒ กรณีเงินกลุ่มสมรสในบัญชีเงินฝาก ๒๓ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๒ ฉบับ ผู้ร้องเห็นว่า บัญชีเงินฝากและจำนวนเงินที่ตรวจพบเพิ่มเติมมีจำนวนมากกว่าที่แสดงรายการไว้อย่างเห็นได้ชัดถึงความแตกต่าง และเป็นเงินหลักร้อยล้านบาท คำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ว่า กลุ่มสมรสมีบัญชีเงินฝากไว้ใช้ในธุรกิจตามปกติ และเก็บเงินเป็นส่วนตัว โดยไม่แจ้งให้ทราบนั้น ย่อมเป็นการยากที่วิญญูชนโดยทั่วไปจะเชื่อได้ว่า บุคคลผู้เป็นนักธุรกิจเช่นเดียวกับผู้ถูกร้อง จะไม่ทราบจำนวนเงินฝากเพิ่มมากขึ้น

๔.๓ กรณีที่ดินของผู้ถูกร้อง ๕ แปลง ผู้ร้องเห็นว่า คำชี้แจงของผู้ถูกร้องบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องทราบว่า ตนมีที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์อีกหลายแปลง หากพยายามที่จะแสดงรายการที่ดินเหล่านี้ในการยื่นบัญชี ๑ ก็จะสามารถดำเนินการตรวจสอบและรวบรวมได้โดยไม่มียาก ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องมิได้แสดงรายการที่ดินของตน ทั้งๆ ที่ทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงเป็นการจงใจยื่นบัญชี ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

๔.๔ กรณีที่ดินของคู่สมรส ๒๑ แปลง ผู้ร้องเห็นว่า จำนวนและเนื้อที่ของที่ดินที่ตรวจสอบพบเพิ่ม มีมากกว่าที่ผู้ถูกร้องแสดงรายการไว้เป็นจำนวนมาก ไม่น่าเชื่อว่า ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่าคู่สมรสมีที่ดินดังที่ตรวจพบเพิ่มเติม คำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ที่อ้างว่า คู่สมรสเป็นผู้เก็บเอกสารสิทธิที่ดินไว้ จึงจำไม่ได้ว่า คู่สมรสมีที่ดินทั้งสิ้นเท่าใดนั้น รับฟังไม่ได้ เพราะผู้ถูกร้องสามารถตรวจสอบเอกสารเพื่อนำมาแสดงรายการที่ดินให้ถูกต้องตามที่มีอยู่จริงได้ แต่ก็ไม่ดำเนินการ

๕. ดังนั้น ในการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๓ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ ด้วยคะแนนเสียง ๘ เสียง (นายประสิทธิ์ ดำรงชัย กรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้เข้าร่วมประชุมในครั้งดังกล่าว) ว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ พร้อมเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง การที่ผู้ถูกร้องส่งสำเนาเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมประกอบการยื่นบัญชี ฯ ในภายหลัง ไม่เป็นผลลบถึงการจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบที่ได้กระทำมาแล้วได้ และมีมติให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ดังนี้

๕.๑ ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

๕.๒ ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่า มีการกระทำความผิดและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

๖. ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องแถลงเพิ่มเติมและผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด ผู้ร้องไม่ตั้งใจแถลงเพิ่มเติม สำหรับผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และแก้ไขเพิ่มเติมคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๔ พร้อมเอกสารประกอบ ๕๗ รายการ สรุปได้ว่า

๖.๑ คำร้องที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ นั้น ไม่สามารถนำมาใช้กับกรณีผู้ถูกร้องได้ เพราะผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เนื่องจากผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ฯ ขณะเข้ารับตำแหน่ง ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยยื่นต่อเลขาธิการสมาชิกวุฒิสภา ตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อมา กฎหมายฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไป เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติให้โอนหน้าที่การรับแจ้งหรือการยื่นบัญชีทรัพย์สิน

ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๓๕ จากประธานวุฒิสภามาเป็นอำนาจของผู้ร้องแต่อย่างใด จึงถือไม่ได้ว่า เป็นการยื่นตามมาตรา ๒๕๕ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ โดยมีบทบัญญัติ มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมสมาชิกวุฒิสภา ต้องยื่นบัญชี ๑ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติไว้ จึงได้มีการรับรองไว้ในบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง มีสาระสำคัญว่า ให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่งทำหน้าที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้ โดยกำหนดให้ระเบียบดังกล่าวต้องผ่านความเห็นชอบจากศาลรัฐธรรมนูญ ระเบียบดังกล่าวมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ถือได้ว่า เป็นวันเริ่มต้นการปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และจะใช้บังคับจนกว่าจะมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ดังนั้น การที่นายกล้านรงค์ จันทิก ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. จัดส่งแบบบัญชี ๑ ตามกฎหมาย ป.ป.ป. ไปให้สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรอก เพื่อยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ภายในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ๑ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ นั้น ถือได้ว่า การยื่นบัญชี ๑ ของผู้ถูกร้องดังกล่าวไม่ใช่เป็นการยื่นบัญชี ๑ ตามรัฐธรรมนูญ เพราะยื่นก่อนที่ระเบียบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง จะใช้บังคับ

๖.๒ ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบทบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เนื่องจากบทบัญญัตินี้ ใช้เป็นบทลงโทษเฉพาะกับ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ในขณะนั้นเท่านั้น โดยโทษที่กำหนดไว้ คือ การให้พ้นจากตำแหน่ง แม้จะมีบทกำหนดโทษที่ต่อเนื่อง คือ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีก็ตาม เป็นบทลงโทษควบคู่กัน มิใช่อย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีของผู้ถูกร้องซึ่งพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว มิได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในวันที่ผู้ร้องดำเนินการสอบสวนพิจารณา เมื่อโทษ ประการแรกไม่เกิดขึ้นโทษต่อเนื่องจึงมีไม่ได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ๑ มาตรา ๓๔ ที่บัญญัติว่า “...ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่...ฯลฯ...” แสดงว่าเป็นบทลงโทษที่กำหนดไว้เฉพาะกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ มาตรา ๓๖ เท่านั้น กล่าวคือ หากพบว่า ผู้ถูกร้อง ร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นผิดปกติ ผู้ร้องต้องส่งเอกสารพร้อมรายงานผลการตรวจสอบให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อไป

๘. ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำเบิกความของกลุ่มกรณี การสืบพยาน และยื่นเอกสารประกอบการพิจารณา ในวันที่ ๒๗ มีนาคม และวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๔ โดยให้มีการซักถามพยานให้กลุ่มกรณีอีกฝ่ายซักค้าน และให้มีการซักถามพยานเพิ่มเติมในประเด็นที่มีการซักค้านด้วย ผู้ถูกร้องขอนำพยานมาเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ ปาก แต่นำพยานเบิกความเพียง ๑ ปาก คือ นางสุวิมล มหากิจศิริ คู่สมรสผู้ถูกร้อง และศาลรัฐธรรมนูญหมายเรียกนำพยานศาลมาเบิกความ ๑ ปาก คือ นางน้ำทิพย์ พันไพศาล เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานทะเบียนการค้า ๖ สำนักบริการข้อมูลธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ หลังจากเบิกความพยานเสร็จ ผู้ถูกร้องแถลงว่า ไม่ประสงค์จะสืบพยาน ศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้กลุ่มกรณีแถลงการณ์ด้วยวาจา และเป็นหนังสือด้วย

๘.๑ ผู้ร้องเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้อง สรุปได้ว่า

๘.๑.๑ การยื่นบัญชี ฯ ของผู้ถูกร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง เป็นการยื่นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ที่ ๑๒/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๓ เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายสุขุม เชิดชื่น สมาชิกวุฒิสภา จงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชี ฯ

๘.๑.๒ กรณีของผู้ถูกร้อง ยังอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กล่าวคือ แม้ว่าผู้ถูกร้องจะพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ก็จะมีผลห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

นอกจากผู้ถูกร้องจะยกประเด็นข้อกฎหมายดังกล่าวข้างต้น เป็นข้อต่อสู้เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกคำร้องแล้ว ผู้ถูกร้องยังได้ยกประเด็นข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงอีกหลายประการเป็นข้อต่อสู้ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญยกคำร้องอีก ๗ ประการ สรุปได้ดังนี้

๑. กรรมการ ป.ป.ช. บางคน (คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา และพลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์) มีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ (๓) เนื่องจากบุคคลทั้งสองมิได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเอกชนหลังจากได้เลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน ๑๕ วัน ทำให้มติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จึงไม่อาจนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ มาใช้ได้ เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติรับรองการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ที่มีใช้องค์กร

ตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่กรรมการคนใดคนหนึ่งขององค์กรนั้นขาดคุณสมบัติ เนื่องจากมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติมิให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๕ ไปใช้กับองค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ

๒. ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๓๐ เนื่องจากไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติ ๑

๓. ผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ ๑ ข้อ ๒๐ กล่าวคือ ไม่ให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงต่อผู้ร้องด้วยตนเอง เพื่อนำพยานหลักฐานมาแสดง เช่น กรณีของอดีตนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) และอดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายบัญญัติ บรรทัดฐาน)

๔. ผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ ๑ ข้อ ๒๒ ที่ไม่ดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดภายในสามสิบวัน แต่กลับยื่นคำร้องซึ่งพ้นกำหนดไปแล้วสามวัน จึงต้องถือว่ายื่นฟ้องคดีเมื่อขาดอายุความ

๕. การจงใจยื่นบัญชี ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ผู้ถูกร้องจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริง ในขณะที่ยื่นบัญชี ๑ แต่ข้อเท็จจริงจากการสืบพยานปรากฏชัดแจ้งว่า คู่สมรสของผู้ถูกร้องไม่ประสงค์จะแจ้งทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง และของคู่สมรสที่อยู่ในความครอบครองของคู่สมรสให้ทราบ ประกอบกับระยะเวลากระชั้นชิดมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการตรวจสอบผู้ถูกร้องจึงไม่ทราบว่า ยังมีทรัพย์สินอื่นที่ยังไม่แจ้งไว้ ผู้ถูกร้องไม่มีความจำเป็นต้องปกปิดทรัพย์สินแต่อย่างใด เพราะเป็นทรัพย์สินที่สามารถตรวจสอบได้อยู่แล้ว กรณีจึงไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ๑ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๖. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต้องการมุ่งขจัดผู้ทุจริตในการบริหารบ้านเมือง การถอดถอนออกจากตำแหน่ง และมีให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี จึงสมควรใช้กับผู้ใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งผู้ร้องได้วางหลักการใช้มาตรา ๒๕๕ ว่า การไม่แสดงรายการทรัพย์สินไม่ได้ทำให้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ มิใช่การจงใจยื่นบัญชี ๑ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ นอกจากนี้ สมาชิกวุฒิสภาหลายท่านยื่นบัญชี ๑ ขาดตกบกพร่องเช่นเดียวกับกรณีของผู้ถูกร้อง แต่ได้รับการผ่อนปรนให้แก้ไขข้อบกพร่องได้

๕. ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคำร้อง มีดังนี้

๕.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย

มาตรา ๒๕๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มืออยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรณการเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรณการพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่ถูกปลดตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

มาตรา ๒๕๓ เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแล้ว ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมอบหมาย ลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า

บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวโดยเร็ว

มาตรา ๒๕๔ ในกรณีที่มีการยื่นบัญชีเพราะเหตุที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ รายงานดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่พร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๐๕ วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐๑ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ใ้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อวุฒิสภตามมาตรา ๓๐๕

(๒) ใ้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๓๐๘

(๓) ใ้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐรั่วรัยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๖ ตามบัญชีและเอกสารประกอบที่ได้ยื่นไว้

(๕) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี และนำรายงานนั้นออกพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

(๖) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๖ และมาตรา ๒๖๕ มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติด้วย โดยอนุโลม

๕.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก (๑) และ (๒) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

(๖) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

(๗) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

(๘) ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนคร

(๕) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๔๗๑

มาตรา ๓๔ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่าการกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ในการนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นการจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในตำแหน่งดังกล่าว

เนื่องจากผู้ถูกร้องได้ยกข้อต่อสู้ทั้งประเด็นข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงหลายประการด้วยกัน จึงต้องแยกการพิจารณาวินิจฉัยข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องและข้อโต้แย้งของผู้ร้องเป็นประเด็น ๆ ไป

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ เนื่องจากผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ฯ ต่อเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ และไม่ได้มีกฎหมายใดรองรับการถ่ายโอนอำนาจจากประธานวุฒิสภามาให้กับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ลงโทษผู้ถูกร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ได้ ในประเด็นนี้ผู้ร้องได้โต้แย้งว่าศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๓ กรณี นายสุขุม เชิดชื่น ซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาเช่นเดียวกับผู้ถูกร้องในกรณีนี้ว่า แม้ผู้ถูกร้องจะได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่เมื่อผู้ถูกร้องได้รับการรับรองตามมาตรา ๓๑๕ ของรัฐธรรมนูญใหม่ซึ่งประกาศไว้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาต่อไป ผู้ถูกร้องในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ ที่จะต้องยื่นบัญชี ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศใช้ซึ่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ฯ ดังกล่าวต่อผู้ร้องในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ พิจารณาแล้ว เห็นว่าข้อโต้แย้งของผู้ร้องรับฟังได้มากกว่าข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้อง

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ก่อนที่ผู้ร้องจะมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชี ฯ เท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องกรรมการยื่นบัญชี ฯ เท็จ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ซึ่งจะทำให้ผู้ถูกร้องต้องถูกตัดสิทธิมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่พิจารณาแล้ว เห็นว่าข้อต่อสู้ทางกฎหมายในประเด็นนี้ของผู้ถูกร้องข้อนี้ฟังไม่ขึ้น เนื่องจากข้อความอันเป็นเท็จที่ปรากฏอยู่ในบัญชี ฯ ที่ผู้ถูกร้องยื่นต่อผู้ร้องเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ในขณะที่ผู้ถูกร้องยังดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและดำรงตำแหน่งดังกล่าวต่อมาอีก ๒ ปี ๔ เดือนเศษจนถึงวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงต้องรับผิดชอบต่อผลของการกระทำผิดที่เข้าองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ คือ

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ ครั้งแรกต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรณีเข้ารับตำแหน่งภายใน ๓๐ วัน หรือ

(๒) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจยื่นบัญชี ฯ ครั้งแรกต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรณีเข้ารับตำแหน่งภายใน ๓๐ วัน พร้อมเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบโดยในขณะที่ยื่นบัญชี ฯ ผู้นั้นยังอยู่ในตำแหน่ง

(๓) ทั้งนี้ แม้ว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจทำการตรวจสอบบัญชี ฯ ถ้าข้างจนกระทั่งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ยื่นบัญชี ฯ เท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบก็ยังคงต้องรับโทษส่วนที่สอง คือ ห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง

ดังนั้น แม้ผู้ถูกร้องจะพ้นจากตำแหน่งไปแล้วก่อนที่จะถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบว่าบัญชี ฯ ที่ยื่นไว้มีข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องก็ต้องรับโทษในส่วนที่สองคือ ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจริง

ประเด็นที่สาม ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องมีองค์ประกอบไม่ครบ จึงทำให้มติของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากกรรมการ ป.ป.ช. ๒ คน คือ คุณหญิงปรีญา ฯ และ พลโท สวัสดิ์ ฯ ยังดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ อยู่ อันเป็นลักษณะต้องห้ามของการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ (๓) พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อต่อสู้ทางกฎหมายในประเด็นนี้ของผู้ถูกร้องฟังไม่ขึ้น ทั้งนี้ตามนัยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘/๒๕๔๔ ซึ่งวินิจฉัยว่า คุณหญิงปรีญา ฯ และ พลโท สวัสดิ์ ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ภายในกำหนดเวลา

ที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ บัญญัติไว้ จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามในการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘

ประเด็นที่สี่ ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ผู้ร้องไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ได้ให้โอกาสแก่ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก่อนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีมติในกรณีของผู้ถูกร้อง จึงเป็นการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกร้อง ซึ่งผู้ร้องได้โต้แย้งว่าระเบียบดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปแล้วตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตประกาศใช้เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมทั้งโต้แย้งด้วยว่าผู้ร้องได้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้องเท่าเทียมกับผู้ถูกร้องอื่นๆ แล้ว พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อโต้แย้งของผู้ร้องมีน้ำหนักมากกว่าข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้อง

ประเด็นที่ห้า ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องในกรณีของผู้ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดได้เพราะผู้ร้องยื่นคำร้องช้ากว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบ ๑ ข้อ ๒๒ ถึง ๓ วัน ที่ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ร้องมีมติ กล่าวคือ ผู้ร้องมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แต่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ผู้ร้องโต้แย้งว่า ระเบียบ ๑ ข้อ ๒๒ ดังกล่าวเป็นการเร่งรัดให้ผู้ร้องทำหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลา ๓๐ วันเท่านั้น มิใช่เป็นการกำหนดอายุความในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อโต้แย้งของผู้ร้องมีน้ำหนักและเหตุผลมากกว่าผู้ถูกร้อง

ประเด็นที่หก ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ว่า การจงใจปกปิดรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต้องเป็นกรณีของการได้มาซึ่งทรัพย์สินและประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต หรือมีทรัพย์สินรั่วไหลผิดปกติโดยการใช้อำนาจหน้าที่นั้นแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นเท่านั้น แต่ทรัพย์สินของผู้ถูกร้องที่ผู้ร้องตรวจพบว่า ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ๑ ที่ยื่นต่อผู้ร้องเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ นั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจโดยสุจริตทั้งสิ้น มิได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตแต่อย่างใด ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกร้องจึงไม่น่าจะเข้าข่ายองค์ประกอบความผิดตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ในประเด็นนี้ผู้ร้องโต้แย้งว่าคำว่า “จงใจ” ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ นั้น เป็นเพียงเจตนาธรรมดาเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาพิเศษ หากผู้ถูกร้องรู้หรือควรจะได้รู้ว่ามีทรัพย์สินของตนและคู่สมรส รวมทั้งของบุตรผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่ไม่แจ้งไว้ในบัญชี ๑ ก็ถือว่าเข้าข่ายของการ “จงใจ” แล้ว เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต้องการให้ผู้ดำรงตำแหน่งของการเมืองแสดงความโปร่งใสเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตร ๑ ตามที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชี ๑ พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงของผู้ถูกร้องในวันที่ยื่นบัญชี ๑

ต่อผู้ร้อง เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ตามรายการที่ผู้ร้องได้ตรวจพบ เช่น เงินฝาก ๕ บัญชี และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รวมเป็นเงิน ๒๖,๕๕๘,๒๕๐.๕๕ บาท และที่ดิน ๕ แปลง รวมเนื้อที่ ๗๑ ไร่ ๑๐ ตารางวาเศษ และรถยนต์ ๓ คันนั้น เป็นรายการทรัพย์สินของผู้ถูกร้องที่มีมูลค่าหลายสิบล้านบาท หรือกว่า ๓๐% ของจำนวนทรัพย์สินที่ผู้ร้องได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ เป็นการจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงทรัพย์สินของกลุ่มสมรสที่กลุ่มสมรสไม่ยอมบอกกับผู้ร้องอีกเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาท และที่ดินอีก ๒๑ แปลง รวมเนื้อที่ ๑๗๒ ไร่ ๑ งาน ๘๕ ตารางวา และเงินฝากอีก ๒๓ บัญชี เป็นจำนวนเงินรวมเกือบ ๕๐๐ ล้านบาท สูงกว่าที่แสดงไว้ในบัญชี ฯ หลายเท่า รวมทั้งทรัพย์สินของบุตร ฯ อีกกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท และที่ดิน ๒ แปลง รวมเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑ งาน ๕๖ ตารางวา ซึ่งทรัพย์สินของกลุ่มสมรส และบุตร ฯ เหล่านี้ ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชี ฯ เช่นกัน

เนื่องจากผู้ร้องได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นเวลาต่อมาอีก ๒ ปี ๔ เดือนเศษนับแต่วันที่ยื่นบัญชี ฯ ต่อผู้ร้อง และได้ใช้เงินจากบัญชีเงินฝากต่างๆ หลายบัญชี ซึ่งผู้ถูกร้องน่าจะรู้ว่ามียาการทรัพย์สินในบัญชีเงินฝากต่างๆ ที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งต่อผู้ร้อง และน่าจะใช้เวลาดังกล่าวแจ้งรายการทรัพย์สินเพิ่มเติมต่อผู้ร้องได้ตลอดเวลาก่อนถูกตรวจพบ ซึ่งหากผู้ถูกร้องตั้งใจจะทำ ก็น่าจะทำได้แต่ไม่ได้ทำ ประกอบกับการที่ผู้ถูกร้องในฐานะสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งได้มีส่วนในการให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ น่าจะรู้ดีว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต้องการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแสดงความโปร่งใสเกี่ยวกับรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนทั้งกรณีเข้ารับตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องฟังไม่ขึ้น

ประเด็นที่เจ็ด ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ผู้ร้องใช้มาตรฐานในการพิจารณากรณีตนแตกต่างจากกรณีของนายชวน หลีกภัย และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน ซึ่งผู้ร้องยอมให้นายชวน ฯ และนายบัญญัติ ฯ แจ้งทรัพย์สินที่ทั้งสองคนอ้างว่าลี้มเพิ่มเติมเข้าไปในบัญชี ฯ ที่ยื่นไว้แล้วได้โดยอ้างว่าเป็นเงินจำนวนเล็กน้อย และทั้งสองคนไม่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการลี้มแจ้งแต่อย่างใด ส่วนกรณีของผู้ถูกร้อง ผู้ร้องกลับไม่ยอมให้แจ้งรายการทรัพย์สินที่ลี้มแจ้งเพิ่มเติมเข้าไปในบัญชี ฯ ซึ่งผู้ร้องได้โต้แย้งว่า ผู้ร้องได้ใช้มาตรฐานในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องอย่างเดียวกันกับผู้ถูกตรวจสอบบัญชี ฯ รายอื่น โดยได้ยอมให้ผู้ถูกร้องแจ้งเพิ่มรายการทรัพย์สินที่ลี้มแจ้งเช่น บ้าน ๑ หลัง และรถยนต์ ๓ คัน เข้าไปในบัญชี ฯ ได้ เพราะเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าเพียงเล็กน้อย และผู้ถูกร้องไม่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ในการลี้มแจ้งทรัพย์สินรายการดังกล่าว แต่ไม่อาจอนุญาตให้ผู้ถูกร้องแจ้งรายการทรัพย์สินที่ตรวจพบเพิ่มเติมเข้าไปในบัญชี ฯ อีกได้ เพราะเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่ารวมหลายร้อยล้านบาท หากยอมให้ทำได้

จะทำให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๕๕ ไร้ผลโดยสิ้นเชิง พิจารณาแล้ว เห็นว่าข้อโต้แย้งของผู้ร้องมีน้ำหนักรับฟังได้มากกว่าข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้อง

ประเด็นที่แปด ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ผู้ถูกร้องไม่เข้าใจวิธีการรอกทรายการทรัพย์สินและหนี้สินลงในบัญชี ฯ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้ถูกร้องไม่เคยชิน จึงทำให้ผู้ถูกร้องแจ้งรายการทรัพย์สินและหนี้สินไม่ครบก็รับฟังไม่ได้เช่นกัน เพราะสมาชิกวุฒิสภาอื่นอีกเกือบทั้งหมดไม่มีปัญหาในการรอกทรายการทรัพย์สินและหนี้สินในบัญชี ฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้องแต่อย่างใด และหากผู้ถูกร้องไม่เข้าใจ ก็น่าจะถามจากเจ้าหน้าที่ของผู้ร้องได้เสมอ

พิจารณาแล้ว ข้อต่อสู้ทั้งในประเด็นข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงของผู้ถูกร้องทุกประเด็น ฟังไม่ขึ้นดังได้วินิจฉัยไว้แล้ว

อาศัยเหตุผลดังกล่าวจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๕๕

ส่วนคำร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนุญวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่า มีการกระทำความผิด และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันตรวจพบการกระทำความผิด พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาไปตั้งแต่วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓ ก่อนที่จะถูกตรวจพบว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชี ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือว่าวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นวันเริ่มต้นของการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี

ศาสตราจารย์ ดร. กระทบ ทงธรรมชาติ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนุญ